

Yörüngeden çıkmış bir solcu kadın

Mehmet İnanç Turan

Kitap Eleştirisi

Bir Dönem İki Kadın

Birbirimizin Aynasında

Oya Baydar-Melek Ulagay

Can Yayınları, İstanbul, 2011

Eleştirmek istediğim kitabın ismi böyle değil şüphesiz! Oya Baydar ve Melek Ulagay tarafından kaleme alınmış, Can Yayınevi tarafından 2011’de yayımlanmış, ismi *Bir Dönem İki Kadın* olan kitabı tanıtmak istiyorum.

Oya ve Melek iki solcu kadın olarak hayat hikâyelerini anlatmışlar. Devrimci olmanın getirdiği acıları, 12 Mart’ları, 12 Eylül’leri, sürgünleri, işkenceleri, yaşanan ölümleri, bu arada yaşadıkları aşkları güzel bir dille anlatmışlar. O dönemleri bilmeyen insanlar için ışık tutucu olmuşlar. *Bir Dönem İki Kadın* sadece anılarla sınırlandığı zaman övülmeyi hak eden bir kitap. Özellikle Filistin’de, dağlarda devrimci savaşıma katılmış Melek

açısından iki kez övülmeyi hak eden bir kitap.

Ne var ki, kitap sadece anılarla sınırlı değil; hatta kitabın yazılmasının amacı anılar değil. Yazarlar (özellikle Oya Baydar) siyasi değerlendirmelerde bulunuyor. Marksizmi yorumluyor; solcu olarak nerede olduğunu göstermeye çalışıyor. Bir bakıma bugünkü Türkiye sol hareketini kendine benzetmeye çağırıyor. Bizi ilgilendiren yan da burası. Belirtmeye gerek yok ki, her yazar kendi kendinin propagandacıdır; bunun eleştirilecek bir yönü yok. Ama her savunulan görüş, bu görüşün eleştirilme hakkını doğurur. Biz de bu hakkımızı kullanacağız.

Kitabın ideolojik içeriğini belirleyen Oya Baydar olduğundan dolayı, sadece onun görüşlerini eleştiri süzgecinden geçireceğiz.

Oya Baydar'ı, Melek Ulagay'dan ayırmamızın başka bir nedeni daha var. Oya Baydar şimdiye kadar yazdığı romanlarında kendini karakterler üzerinden anlatmıştı; çoğu kez başkarakter kendi görüşlerine uygun konuşturmuştu. Oya Baydar'ın siyasi romanlarını eleştirirken bu noktanın altını çizmiştik.¹ Eğer Oya Baydar bu kitapta kendini anlatmamış olsaydı, bizim eleştirilerimiz ispatlanmamış bir kanı olarak kalacaktı. Bu kitapla birlikte kanımız bir gerçeğe dönüşerek belgelenmiş oluyor.

Bizim roman eleştirimizdeki temel iddiamız neydi? Oya Baydar Marksist yörüngeden çıkmış, Lenin'in örgüt anlayışına saldıran, devrim için ölmeye değmez diyen, iktidarın alınmasına karşı olan, proletarya diktasına karşı çıkan, sınıf savaşımı yerine sınıf uzlaşmasını koyan, yorgun, liberalleşmiş bir solcudur. Üstelik böyle olmasına rağmen, kendini "ütopyadan vazgeçmemiş solcu" olarak tanıtan bir yazar!

Okuyucu, Oya Baydar'ın eleştirilmesinin niçin önemli olduğunu düşünebilir. Gerçekten de bir kişinin eleştirisi niçin önemli olsun? Ne var ki, Oya Baydar bir kişi değildir; özellikle Sovyetler Birliği'nin 1991'de yıkılmasından sonra, binlerce Oya Baydar türemiştir. Onların ismi "eski solcu" dur; daha doğru bir deyimle liberal solcudur. Bu nedenle bu yazı Oya Baydar gibi bir liberal solcu üzerinden bir "liberal solculuk" eleştirisidir. Yoksa sadece Oya için mürekkep akıtmaya değmezdi.

¹ Mehmet İnanç Turan, *Edebiyatla Örülmüş Aşk Mektupları*, Etki Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 231-245.

Proletarya diktatörlüğü

Liberal solcular, beyinlerini burjuvazinin ideolojik saldırılarına karşı koruyamazlar; görüşlerini, burjuva ideolojisiyle uyumlu hale getirmeye çalışırlar. Burjuvazi daha Marx'ın zamanından beri, komünistleri diktatörlüğü savunmakla suçlamıştır: Burjuvazi demokrasiyi savunan melek, komünistler ise proletarya diktasını savunan şeytan(!)

Bu söylemin ideolojik özü, demokrasi ile diktatörlüğü karşı karşıya koymaya dayanır. Liberal solcu, beynini burjuvaziye rehin bıraktıktan sonra, burjuvazinin bu söylemini benimser. Tıpkı Oya Baydar gibi! Bakın Oya Baydar proletarya diktatörlüğü hakkında ne diyor: “Bu diktatörlük meselesinde benim kafam artık çok net (...) En iyi, en özgürlükçü amaçlara varmak için de olsa diktatörlüğün her biçimine karşıyım.”²

Yazarımız bir liberal solcu olarak hem burjuva diktatörlüğüne, hem proletarya diktatörlüğüne karşı olduğunu söylüyor. Niçin? Çünkü her türlü diktatörlüğe karşı! Diktatörlüğün, demokrasinin karşıtı olduğunu düşündüğünden dolayı karşı!

Zamanında, Marksist olduğu dönemde, her diktatörlüğün bir demokrasi biçimi olduğunu veya her demokrasinin bir diktatörlük biçimi olduğunu anlayamamış. Proletarya diktasının, proletaryanın demokrasisi olduğunu anlayamamış. En geniş demokrasinin aslında bir diktatörlükten başka bir şey olmadığını kavrayamamış. Liberal solcular tarafından övüle övüle bitirilemeyen burjuva demokrasisinin, Avrupa demokrasisinin özünde bir diktatörlük olduğunu öğrenememiş. Sınıfsız bir topluma varabilmek için proletarya diktasının zorunlu olduğunu; çünkü ancak bu diktanın (proleter demokrasisinin) sınıfları ortadan kaldıracabileceğini bilincine çıkaramamış.

Marx'ın, sınıf savaşını proletarya diktasına kadar uzatarak Marksist olduğunu unutmuş. Lenin'in “proletarya diktasını savunmadan, komünist olunamaz” sözünü unutmuş. Marx'ın “kapitalizmle komünizm arasında bir geçiş dönemi uzanır; bu da proletarya diktasıdır” saptamasını bilinçaltına itmiş. Bilinç üstüne, soyut bir demokrasiyi, saf demokrasiyi çıkarmış. Aynen proletarya diktatörlüğünü reddettiği için “dönek” adını hak etmiş Kautsky gibi!

Leninist parti ve Leninizm

Çağımızın burjuvazisi, Marx'ın görüşleriyle Lenin'in görüşleri arasında sanki bir çelişki varmış gibi ayırım yapar. Marx'ı eleştirecekleri bir filozof

² Oya Baydar, *Bir Dönem İki Kadın*, Can Yayınları, 2011, s. 92.

olarak üniversite kürsülerine sokarlar; Lenin'i ise demokrasi düşmanı, darbeci, hatta vahşi bir terörist olarak kapı dışarı ederler. Marx onlar için kapitalizmi incelemiş bir ekonomi-politik eleştirmenidir; filozoftur, felsefecidir. Kısacası, eleştirilecek bir teorisyendir.

Lenin burjuvazinin en büyük devrimi olan Fransız İhtilali'nin karşıtını gerçekleştirerek Ekim Devrimi'ni yapmış pratikçidir, politikacıdır. Lenin sosyalist bir devrimin olabileceğini, burjuvazinin iktidardan düşürülebileceğini pratiğiyle göstermiştir. Bu nedenle burjuvazi Lenin'in pratiğine (Ekim Devrimi'ne) özellikle düşmandır. Lenin'in teorisi ise Marksizmden başka bir şey değildir. Ekim Devrimi, Marksizmin yaşama uygulanmış pratiğidir. Ne var ki, burjuvazi teori ile pratik arasındaki bu bağıntıyı koparır.

Burjuva ideolojisi pragmatisttir, yani faydacıdır. Çağımızın Marksizmini Lenin'in temsil ettiği gerçeğini ortadan kaldırmak burjuva ideolojisinin işine gelir. Özcesi, burjuva ideologları Marx'a duydukları kızgınlıktan daha fazla Lenin'e kinlerini kusarlar. Liberal solcular da burjuva ideologları ile bu konuda hemfikir olurlar; Marx'la flört etmekten utanmazlar, ama iş Lenin'e geldi mi, onu volantarist (iradeci) bir diktatör yaparlar. Sözelimi Oya Baydar gibi bazı sol liberaller de Lenin'in örgüt teorisine saldırırlar. Oya Baydar diyor ki:

Leninist parti modelinin temelinde 'çelik çekirdek' mantığı vardır. (...) Leninist parti ilkelerinden olan demokratik merkezîyetçiliğin demokratikliğinin sözde kalması, sıkı merkezîyetçiliğin parti içi demokrasiyi yok etmesi hep bu çelik çekirdek efsanesi veya tabusuna dayanarak gerçekleştirilir.³

Bir kez yazarın bildiğinin tersine, "Leninci parti modeli" yok, "Leninci" parti anlayışı vardır. Lenin'in parti anlayışı; "devrim yapabilecek biçime sahip, somut koşullara uygun" örgüttür. Parti örgütlenmesi sadece profesyonelce eğitilmiş "çelik çekirdeği" kapsamaz. Bunun etrafında geniş bir parti ağı, partinin diğer örgütleri durur. Parti hepsini kapsar.

Bolşevik Partisi en illegal dönemde bile yalnız "çelik çekirdek"ten ibaret olmamıştır; binlerce parti üyesini kapsayan örgütlere sahip olmuştur. Somut koşullar partinin yapısını, çalışma biçimlerini belirler. Parti gerici-lik koşullarında farklı, devrimci durum koşullarında farklı örgütlenir; daha doğrusu temelini koruyarak dar veya geniş örgütlenir. Nitekim Bolşevik Partisi, 1905-1906 döneminde devrimci hareket yükselirken yığınsal biçimde bir yapı kurmuştur. Aynı şey 1917 Şubat-Ekim arasında da tekrarlanmıştır.

3 a.g.e, s. 284, 285.

Genel olarak devrimci dalganın yükseldiği **özgürlük** dönemleri partinin genişlediği, örgütlerin **daha serbest** biçim aldığı, kitleselleştiği dönemlerdir. Kısacası yazarın iddiasının tersine, Leninci parti anlayışı, hiçbir zaman “çelik çekirdekten” ibaret bir anlayışa sahip olmamıştır.

İkincisi, Leninci parti anlayışının bir işleyiş biçimi olan **demokratik merkezîyetçilik ilkesi** de somut koşullara uygun biçimde değişir. Burjuvazinin baskı ve terörü altında, illegal biçimde çalışmaya zorlanmış bir Leninci partide **yoldaşça güven** temelinde demokratik merkezîyetçilik işler. Böyle bir parti legal bir parti gibi, her şeyini “demokratik seçimlerle” kararlaştıramaz. Ama demokrasi, sadece seçimler demek değildir. Parti üyelerinin görüşlerini partiye sunması ve partide açık tartışma yoluyla parti politikasına katılması en illegal koşullarda bile demokrasinin uygulanması olarak işler. Bolşevik partisinin en zor koşullarda yaptığı parti içi tartışmaların belgeleri bunu gösterir. Burjuva tarihçilerin dahi kabul ettiği gerçek şudur: Lenin illegal koşulları bahane ederek parti üyelerinin görüşlerinin tartışılmasını engellememiştir; demokratik merkezîyetçiliği işletmiştir.

Demokratik merkezîyetçiliğin demokratik yanının genişlemesi somut koşullara bağlıdır. Dış koşullar demokrasinin bütünüyle işletilmesine uygun olduğunda, parti içi demokrasi, seçim ilkesi dahil tamamıyla uygulanır. Lenin Ekim Devrimi’nden çok önce, böyle bir dönem için şunları yazar: “Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi demokratik tarzda örgütlenmiştir (...) Bütün parti görevlileri, partinin bütün yönetici organları, bütün parti kuruluşları seçim yoluyla belirlenirler.”⁴

Demek ki, yazar “Leninizm”i de yanlış biliyor. Kendisinin bir zaman üye olduğu Türkiye Komünist Partisi (TKP) üzerinden bir “Leninci parti modeli” uyduruyor. Oya bu partiye üye olduğu dönemde, TKP Leninci anlayışa uygun örgütlenmiş bir parti değildi; diğer dünya “komünist” partileri gibi, Stalinci temelde örgütlenmiş bir partiydi. Oya Baydar kendi pratiğinden kalkarak, yanlış teori yapıyor. Stalinci parti modelini suçlayacağına, Leninci parti anlayışını suçluyor.

Oya Baydar Lenin’in görüşlerini geçersizleştirmek için “Leninci örgüt”e saldırmakla kalmıyor, Lenin’in görüşlerinin sadece Rusya için ve devrimci durum-devrim anıyla sınırlı olduğunu iddia ediyor. Böylece Lenin’in Marx’la kurulmuş olan evrensel görüş birlikteliğini kurnaz biçimde yok ediyor.

4 Lenin, *Örgütlenme*, Aydınlık yayınları, 1977, s. 19.

Şöyle diyor Oya Baydar: “Leninizmin, 1917 Rusya’ında, devrimci durum ve devrim anıyla sınırlı bir model olduğunu, sürekliliğinin ve evrenselliğinin tartışılabileceğini düşünmeye başladım.”⁵

Oya bu satırları 2011 yılında yazıyor. Demek istiyor ki, artık Ekim Devrimi geleneği, Lenin’in görüşleri, 1917’de Rusya’da kaldı. Çağımızda Lenin’in görüşleri geçersizdir; başka ülkeler için hiçbir anlamı yoktur. Bu şekilde Oya Baydar, çağımızın Marksisti olan ve hâlâ doğruluğunu koruyan Lenin’in görüşlerini bir çırpıda çöp sepetine atıyor. İşte, liberal solcuların ince taktiğine bir örnek!

İktidar sorunu

Oya Baydar romanlarında yeteri kadar “siyasal iktidarı istemeyen” karakter yaratmıştır. Bu karakterler niçin iktidara gelmeyi istemiyorlardı; çünkü iktidar insanı bozuyordu. O zaman yapılması gereken şey, iktidarı almayı istememektir. Şimdi bu görüşü kendi görüşü olarak dile getiriyor: “Siyasal iktidar, insanı bozulmaya daha açık hale getiriyor (...) İktidar bozar. (...) İktidar bozar, doğrularımın biri haline geldi.”⁶

Yazar bir zamanlar üye olduğu TKP’nin iktidara talip olmasını da kendisi açısından şansızlık olarak değerlendiriyor. Dolayısıyla TKP’nin iktidara talip olmak istemesini doğru bulmuyor. Diyor ki: “Hem iktidarı almaya talip, hem de kendi içinde iktidar kavgaları olan siyasi örgütlerin yapımına uygun olmadığını çok geç anladım.”⁷

Evet, iktidar insanı bozabilir; tarihte bunun çok örneği var. Ne var ki, bir varsayımdan yola çıkarak genel bir doğruya ulaşmak bilimsel değildir. Soru şöyle sorulmalı: Evet iktidar bozabilir; ama burjuvaziden iktidarı almadan, kapitalizm sonrası eşitlikçi-sınıfsız bir toplum yaratılabilir mi?

Lenin, “her devrimin temel sorunu iktidarı almaktır” diye boşuna yazmadı. Marx, Paris Komünçülerini iktidarı aldıkları için kutladı. İktidarı ellerinde tutamayacak biçimde yanlışlar yaptıkları için eleştirdi. Ayrıca Marx, iktidarın insanı bozmaması için birçok önlem sıraladı. (Sürekli ordunun kaldırılması, bürokrasinin kaldırılması, seçimle görevlere gelme ve geri çağırılma hakkı, görevlilere işçinin ücretini geçmeyen ücretler, vb.)

Marx-Engels veya Lenin, “iktidar bozar” diye hiçbir zaman iktidarsızlığı savunmadı; çünkü onlar devrime karşı değillerdi. İktidarı almaya karşı

5 Oya Baydar, a.g.e. s. 379.

6 a.g.e. s. 286, 287, 426.

7 a.g.e. s. 286.

olmak=Devrime karşı olmaktır=Burjuvazinin iktidarda kalmasını kabul etmektir=Kapitalizmin sürekliliğini onaylamaktır.

Yazar sık sık ütopyasından (eşitlikçi, adaletli, özgür bir toplumdan) bahsediyor. Bunlara iktidarı almadan nasıl varılacak? Yazar daha önce de sorduğumuz bu soruyu düşünmüş ki, kendine Marksizm dışı bir yanıt bulmuş. Ama böylesi bir yanıt bulması iyi olmuş; Oya Baydar'ın konumunu ikircimsiz biçimde bize gösterecek. Bakalım yazarın bulduğu çözüm ne?

Toplumsal çelişkinin çözümü ve Marksizm

Oya Baydar doğada ve toplumda uzlaşmaz (antagonist) çelişkilerin olduğu gerçeğine itiraz etmez. Ama uzlaşmaz çelişkilerin birbirini yok etmesi yerine uzlaşarak çözülebileceğini savunur. Bu görüşün bırakın devrimci Marksist teoriye, materyalist tarih anlayışına, diyalektik bakış açısına da aykırı olduğu açıktır. Adı üzerinde uzlaşmaz olduğu bilinen bir çelişkiyi uzlaştırarak çözenin imkânı yoktur. Geçici uzlaşmalar, uzlaşmaz çelişkiyi ortadan kaldırmaz, sadece çözümü erteler.

Oya Baydar'ın derdi, toplumsal devrimlere karşı çıkabilmektir. "Elveda devrim" kervanına katılmaktır. Oya Baydar eski bir Marksist olarak gayet iyi bilir ki Marksizm, emek-sermaye çelişkesinin uzlaşmaz bir çelişki olduğunu söyler ve bu çelişkinin sosyalist devrimle çözüleceğini savunur. İktidar sahibi olmaya karşı çıkan Oya, devrimin en temel sorununun iktidar sorunu olduğunu bildiğinden dolayı devrim düşüncesini terk etmesi gerektiğini iyi bilir.

Devrimi ve iktidarı reddedebilmenin ise tek bir yolu vardır onun için: Marksizmi reddetmek! O da öyle yapar ve şöyle yazar: "**Marksizmin 19. yüzyıl kapitalizmini, o çağların dünyasını açıklayan bütünsel bir felsefe ve yöntem olduğunu düşünüyorum.**"⁸

Demek ki Oya Baydar'a göre Marksizm, 19. yüzyıl dünyasının sorunlarını açıklayan bir felsefe ve yöntem bilimdir; 21. yüzyılda toplumsal sorunlara çözüm olamaz. Yani Oya Baydar için Marksizm günümüzde geçerli değildir. Demek ki, Oya Baydar artık Marksist değildir.

21. yüzyılda devrim fikrini reddedebilmek için Lenin'i de reddetmek gerekir. Oya Baydar, Lenin'in görüşlerinin devrim dönemiyle sınırlı olduğunu daha önce söylemişti. Hatırlayalım: "Leninizmin, 1917 Rusya'sında, devrimci durum ve devrim anıyla sınırlı bir model olduğunu, sürekliliğinin

⁸ a.g.e. s. 427, vurgu bizim.

ve evrenselliğinin tartışılabilceğini düşünmeye başladım.”⁹

Artık Oya Baydar'ın yapması gereken tek şey, devrim çağının 20. yüzyıla ait olduğunu söylemektir. Diyor ki Oya Baydar: “20. yüzyıl, çelişkilerin çatışmalarla çözüldüğü bir çağdı, devrim o çatışmalı çözümün adıydı bir bakıma.”¹⁰

Şimdi yukarıdaki görüşle aşağıdaki görüşü birleştirelim. Oya'nın saptamasına göre Lenin'in görüşleri devrim çağına ait olduğundan dolayı, devrim de geçen yüzyıla ait bir çözüm yolu olur. O halde Oya Baydar için Lenin'in devrim düşünceleri 20. yüzyılda geçerlidir; artık 21. yüzyılda anlamını yitirmiştir.

Oya'nın şimdilik vardığı üç temel sonuç şudur:

Marx'ın görüşleri 19. yüzyılda geçerlidir.

Lenin'in devrimle ilgili görüşleri 20. yüzyılda (devrim çağında) geçerlidir.

Marx ve Lenin 21. yüzyılın toplumsal sorunlarına çözüm olamaz.

Oya'nın Marx ve Lenin'i birbirinden koparması bilinçli bir çarpıtmadır. Ama böylelikle, Oya kendini devrim düşüncesinden ve iktidar yükünden kurtarmış oluyor. Aynı zamanda Marx ve Lenin'den!

Peki ya şimdi? 21. yüzyılda toplumsal sorunlar nasıl çözülecek? 21. yüzyılda uzlaşmaz çelişkiyi (emek ile sermaye arasındaki çelişkiyi) Oya Baydar'ın nasıl çözdüğüne bakalım.

Oya Baydar, Marksizm ve devrim düşüncesini inkâr ederek nereye varmak istiyor? Varmak istediği noktayı şu sözlerle ifade ediyor: “Şunu da kabul edelim ki, uzlaşmaz görülen çelişkilerin çatışkılı çözüm yöntemleri 21. yüzyılda artık tartışılmaya başlıyor. **Çelişkilerin birbirini yok etmesi yerine uzlaştırılması** amacıyla, yapıcı diyaloga dayanan yeni bir bakış açısı gelişiyor.”¹¹ Demek ki Oya Baydar, 21. yüzyılda uzlaşmaz çelişkilerin yapıcı diyaloga dayanan bir bakış açısı ile uzlaştırılabilceğini savunuyor.

Oya Baydar böylece burjuvazi ile işbirliğini savunmuş oluyor. Emegin sermayeyi yok etmesini istemiyor; uzlaşmasını istiyor. Oya'nın emek ile sermaye arasındaki uzlaşmaz çelişkiye bulduğu çözüm bu! Bu çözüm ise

9 a.g.e. s.379.

10 a.g.e. s. 427.

11 a.g.e. s. 427, vurgu bizim.

sosyal-demokrat bir bakış açısını simgeliyor. Yani Oya Baydar bir zamanlar savunduğu Marksist çizgiden kopuyor, sosyal-demokrat yörüngeye oturmuş oluyor. Ortaya çıkan sonucu Oya Baydar açısından özetleyelim: Oya Baydar Marksist değildir; sosyal-demokrat bir liberal solcudur.

“Ama”sız barışçılık

Teorinin en önemli özelliği kendi içinde tutarlı olmasıdır; çelişkilerle dolu teori dikkate alınmaya değer değildir. Bu nedenle ideolojik-politik bir hatta durmak, kendi içinde tutarlı bir teorik yaklaşımı gerektirir. Öncelikle savunulan ideoloji tutarlı olmalıdır. Sonra da bu ideolojiye bağlı olan kişinin kişisel görüşünde içsel tutarlılık olmalıdır.

Marksizmi terk eden, devrim (iktidar) istemeyen Oya Baydar sosyal demokrat ideolojiye bağlı liberal bir solcudur. Görüşlerinin de bu doğrultuda tutarlı ve bütünlüklü olması beklenir. Son kitabıyla Oya Baydar’ın diğer liberal solculara göre bu tutarlılığı ve bütünselliği başardığını söyleyebiliriz. Yazarımız tutarlılığını, yörüngesini açıkça değiştirmesine borçludur. Oya Baydar, Sovyetler Birliği’nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan **yıkıntının altından** sınıf uzlaşmacı bir sosyal demokrat olarak çıkmıştır; görüşlerini bu ideolojik bakışa uyumlu hale getirmiştir.

Oya’nın sınıf uzlaşmacı, devrim kaçkını, teslimiyetçi yanını barış sorununa bakış açısında daha net görebiliriz. Bakın Oya Baydar barış konusunda ne diyor: “Benim (...) **bütün savaflara karşı olmayan bir barış hareketiyle** sorunlarım vardı. (...) Bize gerekli savaflar olduğu düşüncesi beni hep rahatsız etmişti”¹²

Oya Baydar, bu sözleriyle sınıf mücadelesini, sınıf mücadelesinin zirvesi olan devrimi ve proleter demokrasisini bir kez daha yadsıyor. Oya Baydar’ın bugün geldiği sosyal demokrat düşünce penceresinden bakıldığında, ideolojisi ile tutarlı bir noktada olduğu görünüyor. Ancak yıllardır Marksist teori ile yoğrulmuş bir aydın kişinin barış sorununda böyle düşündüğünü ilan etmesinden sonra yapması gereken son bir şey daha vardır.

Oya Baydar, adı gibi bilmektedir ki, “bütün savaflara” karşı olmak; ezilen sınıfların mücadelesine ve ezilen ulusların haklı savaflarına karşı olmaktır. Yine Oya Baydar çok iyi bilmektedir ki, ezilenlerin savaşı haklı savaflardır, hakları için savaşan ezilen halkın savaşına karşı durmak ezen egemenlere hizmet etmek demektir.

Bütün savafları aynı kefeye koyan Oya Baydar, savaş konusunda burju-

12 a.g.e. s. 317, vurgu bizim.

vazi ile emekçi sınıfları da aynı kefeye koymuş oluyor. Böyle yaparak da, ezilen sınıfları ve ulusları da savaş istemekle itham etmiş oluyor. Aslında çok iyi biliyor ki, savaşların devam etmesinin tek sorumlusu egemen sınıflar ve emperyalist devletlerdir. Halkların birbiriyle savaşmaktan hiçbir çıkarı yoktur. Artık herkesin bildiği bu basit gerçeği çok iyi bilen Oya Baydar emperyalist devletlerin işgaline karşı savaşan halklara ne öğütlüyor? Ezilen halklar ulusal hakları için savaşmasınlar mı?

Lenin, *Sosyalizm ve Savaş* broşürüne şu satırla başlar: “Sosyalistler, halklar arasındaki savaşları daima barbarca ve canavarca bulmuşlar ve kötülemişlerdir.”¹³ Ama Oya Baydar gibi orda durmaz. Savaşlar barbarlıktır, canavarlıktır ama gerçektir. Halklara dayatılmaktadır. Savaşlara karşı da savaşmak gerekir. Devletler arasındaki savaşlar, ülke içindeki sınıf savaşımının devamıdır. Sınıflar ortadan kaldırılmadan savaşların ortadan kalkması mümkün değildir. Savaşlara gerçekten karşı olanlar, sınıfların ortadan kaldırılması için savaşmak zorundadır.

Bizim savaşa karşı tutumumuz gene de aslında burjuva pasifistleri ile anarşistlerden farklıdır. Her şeyden önce, biz, bir yanda savaşlar ile öte yanda bir ülke içindeki sınıf savaşımını arasındaki ayrılmaz bağlılığı; sınıflar ortadan kaldırılmadan ve sosyalizm kurulmadan savaşların ortadan kaldırılmasının olanaksızlığını ve iç savaşların, örneğin, ezilen sınıfın ezene, kölenin köle sahibine, serflerin toprak beylerine, ücretli işçilerin burjuvaziye karşı verdikleri savaşların haklılığını, ilerici niteliğini ve gerekliliğini tamamen kabul ederiz.¹⁴

Bir küçük burjuva pasifisti olan Oya Baydar, “bütün savaşlara karşıyım,” diyerek aslında savaşların sürüp gitmesini istemiş oluyor. Tıpkı sınıf mücadelesine, devrime karşı çıkarak burjuvazinin iktidarının ve sömürsünün sürüp gitmesini istediği gibi!

Oya Baydar bu mantıkla, başta Filistin halkı olmak üzere ezilen halkların mücadelesinin karşısında yer almış bulunmaktadır. Her türlü savaşa karşı olan Oya Baydar doğal olarak Filistinlilerin, İsrail'e karşı yürüttüğü savaşa da karşı olması gerekir. Oya Baydar gibi liberal solcular bu gerçeği açıkça ifade etmezler. Bunun yerine “Ama'sız barışçılık” diyebileceğimiz hileli yola saparlar.

“Ama'sız barışçılık”=her koşulda savaşa karşı çıkmak ya da koşulsuz barışı istemektir. Onlar için önemli olan sadece barışı istemektir. Savaşa

13 Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*, çev. N.Solukçu, Sol Yayınları, Kasım 1992, s. 11.

14 a.g.e., s. 11.

karşı barış formülü kulağa çok hoş gelse de yanlış bir formüldür. Savaşın niteliğini araştırmak gerekir. “‘Ama’sız barışçılık” buna gereksinim duymaz; haklı-haksız savaş ayrımı yapmaz.

Lenin, Oya Baydar gibi pasifistler, teslimiyetçiler için şu sözlerinde son derece haklıdır:

Marksizm, pasifizm demek değildir (...) Barış isteği ancak devrimci bir savaşım çağrısı ile proleterlerce bir öz kazanır. Devrimler birbirini izlemezse, sözde demokratik bir barış, bir küçük-burjuva ütopyasıdır.¹⁵

Bir savaş olan devrimi reddeden Oya Baydar’ın devrim yolunda ölenleri “boşu boşuna ölenler” olarak görmesi kaçınılmazdır. Romanlarında, “hangi dava için ölmeye değer?” diye sormuştu. Yanıtı olumsuzdu. Hiçbir dava için ölmeye değmezdi. Oya Baydar’ın niçin böyle düşündüğünün teorik kökü, onun pasifizm anlayışındadır. Haklı savaşları kabul etmeyen Oya Baydar, haklı savaşlarda ölenleri de “boşuna öldüler” diye görür.

Ütopya ve pişmanlık

Çok açık olarak gösterdiğimiz gibi Oya Baydar, Marksizm’den sosyal-demokrasie dönmüştür; liberal bir solcu olmuştur. En bilimsel deyimle, Marksist yörüngeden sapmış, sosyal-demokrat yörüneye girmiştir. Gerçek bu iken şöyle yazmanın entelektüel dürüstlüye uyan bir yanı var mı?:

Her zaman söylediğim gibi ütopyamızdan, varmak istediğimiz eşitlikçi, adaletli, barışçı düzenden en ufak kuşku duymadım (...) Asla pişmanlıktan söz etmiyorum (...) Biliyorum, hayata başlasak yine aynı yerlerde olurduk.¹⁶

Oya Baydar’ın devrimci harekete girdiği zaman ütopyası neydi? Bir Marksist olarak komünizm. Bugünkü ütopyası ne? Sosyal-demokrasi! Emek ile sermayenin uzlaştığı, savaş yapmadığı, barışçıl bir düzen! Hayata Marksist olarak başlamak, sonra sosyal-demokrat olmak! İşte, Oya’nın kaderi!

Şimdi Oya tekrar hayata başlasa Marksist olarak başlayabilir mi? Bugün Marksizmin ömrünü doldurduğunu düşünen biri hayata yeniden Marksist olarak niçin başlasın? Sosyal-demokrat düşünelere sahip iken, Marksist olarak hayata yeniden başlanabilir mi? Yörüngeden çıkmış solcu bugün

¹⁵ Lenin, a.g.e., s.46.

¹⁶ ag.e., s. 427.

hayata yeniden başlasa, bugün bulunduğu yörüngeden başlar. Oya Baydar da öyle başlar, öyle devam eder; yani sosyal-demokrat ve liberal bir solcu olarak!